

גיליון מס' 342 פרשת מסעי
תשע"ט שנה שביעית

נודב לע"נ מרן פוסק הדור
הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל
נלב"ע כ"ח תמוז תשע"ב, תנצב"ה
ולזכות ידידיו
ר' חיים ברוך בן שרה פעשא
לברכה והצלחה בכל העניינים

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

מעניני הפרשה

ב' ערי מקלט נזכרו ו"ז פעמים רוצח, ו"ל שהוא כנגד ו"ז פעמים שמצינו בפסוקים שהרגו במזיד שלא כדין וכמעט כולם נהרגו, ואלו הן, (א) קין שהרג את הבל. (ב) אבימלך בן גדעון שהרג ע' אחיו. (ג) שאול שהרג נוב עיר הכהנים. (ד) גר עמלקי שהרג את שאול. ה-ו) רכב ובענה שהרגו את איש בוש. ז) יואב שהרג את אבנר ועמשא. ח) אבשלום שהרג את אמנון אחיו. ט) אחאב שהרג את נבות. י) איזבל שהרגה את נביאי ה'. יא) יהורם שהרג את אחיו. יב) יואש שהרג את זכרי' הנביא. יג-יד) יוזכר ויהוזבד עבדי יואש שהרגו את יואש. טו) מנשה שהרג את ישעיה'. טז) יהויקים שהרג את אורי' הנביא. יז) ישמעאל בן נתני' שהרג את גדלי' בן אחיקם. (טעמא דקרא)

בין המצרים

טעם שביללה מקדימים המגילה לקינות

אמר רבינו טעם מדוע בליל תשעה באב קוראים תחילה מגילת איכה ואח"כ אומרים הקינות, ולמחרתו ביום קוראים את מגילת איכה (למנהגינו) רק אחרי אמירת כל הקינות, כי עיקר התקנה של חז"ל הוא לקרוא בלילה, וממילא הוא חיוב ולכן מקדימים אותו תחילה, אבל ביום הוא רק מנהג, לכן מקדימים את אמירת הקינות שהוא תקנה של חכמים להצטער ביום זה.

מזכירים ביום זה עוד צרות שאירעו לנו

שמענו מרבינו כי הנה בתוך הקינות יש דברים שבכלל לא קשורים לחורבן, וכגון הקינה על מגנצא (קינה כ"ב) ועל ארזי הלבנון שהוא על עשרה הרוגי מלכות (קינה כ"א) ועל עבירות שעשו עם ישראל במצרים ועל חטא עכן (קינה ו"ט), ובאמת הביאור לזה מובא בקינות עצמו (קינה כ"ה ד"ה בחודש השלישי) "ואין להקדים זולתי לאחרה, תחת כן היום ליתאי אעוררה, ואספרה ואילילה ואבכה בנפש מרה, ונחתי כבדה מבוקר ועד ערב", והיינו שאין להוסיף עוד ימים לבכות על החורבן וכן אין להקדים אלא רק לאחר ולכן ביום זה אספיד ואבכה על כל הצרות שאירע לישראל".

בפעם אחרת אמר עוד, כי הטעם להזכיר עוד צרות שאירעו כדי לעורר עלינו רחמים לפני הקב"ה, שאולי בזכות עוד צרות נוראות שהיו לנו משחרב הבית, יחיש גאולתנו ופדות נפשנו. (שיח הנהמה)

ממשיכים להתכונן לבין הזמנים

כפי שנכתב כאן שבוע שעבר אי"ה לקראת ימי בין הזמנים הבעל"ט, אנו עומדים להוציא "קובץ גליונות" במהדורה מיוחדת. החוברת אי"ה תהיה מורחבת מלאה וגדושה בענייני בין הזמנים באגדה, הלכה, ועוד. ידוע מהספרים הק' גודל מעלת יום ט"ו באב המסוגל להרבה דברים ובפרט לזיווגים הגונים, ואנו שמחים להודיע לקוראינו הנאמנים אי"ה, כי נשמח להכניס שמות עם הבקשה ביום המסוגל, בעבור שותפות בסך מאה שקל בלבד להדפסת הקובץ המיוחד.

ניתן להעביר במס': 053-3145900

כשרות מיוחד עבור השותפים כל השמות שיצטברו יוזכרו גם בערב שבת זו ובכל ערב שבת עד לט"ו באב (החל השנה בער"ש) אצל מרן לברכה וישועה שיהיה בקרוב ממש אי"ה. נציין שבשבועיים האחרונים הכנסנו בקודש פנימה בערב שבת קודש את כל השמות ואכן כולם זכו לברכה. ואי"ה זכות הפצת התורה וברכת מרן שליט"א תעמוד לכל המסייעים שיזכו למצוא את זיווגם-אבידתם בקרוב ונשמח לשמוע על ישועתם במהרה.

עלי שי"ח

'הבקשה מהגוי אל מערכת דברי שי"ח'

בקשה לא שגרתית נחתה' השבוע אצלנו בשולחן מערכת הגליון דברי שי"ח. היה זה מקורא נלהב וזתיק של הגליון, שלא מוותר על אף שבוע. הוא מתגורר בניו יורק, והוא מתנדב מיוזמתו להדפיס ולהפיץ את העלון בכל הריכוז היהודי הגדול שיש שם, החסידי והליטאי. אשרי העם שככה לו, ירבו כמותו בישראל.

האיש מעבר לקו סיפר על פרנסתו, ואמר שלאחרונה השקיע בעסק חדש, עם שותף נוסף מרכזי, אך השותף אינו יהודי. השותף הגוי קרא ושמע על הרב קניבסקי, והוא ביקש משותפו היהודי שיכניס את שמו לברכה שיצליח...

האיש הוסיף ואמר כי מעכשיו אם אכן מרן יברך אותו, הברכה ודאי תתקיים, והגוי יצליח, ואם כן יהיה בזה קידוש השם גדול ----.

ואכן, נכנסנו לקודש פנימה, וביקשנו ברכה עבור היהודי ושותפו הגוי, מרן שליט"א חייך בפיקחות ואמר כי הוא מברך את היהודי שיצליח, וכלול בזה כבר הצלחת הגוי אם היא אכן לטובתו... *

ועוד השבוע:

נתבשרנו על צאתו לאור העולם של הספר הלמדני הנודע 'אתון דאורייתא' מהגה"ק רבי יוסף אנגיל זי"ע, במהדורה מאירת עיניים, על ידי הרה"ג רבי יעקב הלופסקי שליט"א, אלא שהפעם הפציע בו אור חדש: עשרות גליונות שהועתקו מהספר של רבינו, שרשם עליהם הערות לפני יותר מיובל שנים.

מפליא ביותר, כי הגאון זי"ע שהיה בקי בכל התורה כולה, כותב בעיון נמרץ ובקיאות מקיפה מכל הסוגיות, עד כי נראה שלא פסח על שום מקום, ורבינו שליט"א מעיר ומאיר עליו כדרכה של תורה בראיות חדשות ומיוחדות.

המעייין בהגהות רבינו יבחין על נקל: לעולם הוא לא 'תוקף' את הכתוב ולא נוקט בלשונות חריפים של תימה ושכאיילו נעלם ממנו ח"ו הדבר, אלא כותב בלשון עדין של: לכאורה נראה... או שכותב אולי יש לומר... ובהגהה אחרת: צ"ע מגמרא פלונית.

ובודאי תופשי התורה בכל אתר ישמחו על הספר וישטטו בו רבים, תרבה הדעת ותיכון השמועה להגדיל תורה ולהאדיר.

בברכת עתת 1886 חק 31678

עלי הדף

בענין שליח להקדיש

תמורה י' א' כגון דשוי שליח לאקדושי. מכאן מוכח שאפשר לעשות שליח להקדיש וקשה ע"ד התוס' בנזיר י"א א' שכ' גבי האומר הריני נזיר ע"מ שאהא שותה יין ומיטמא למתים דקא' בגמ' דה"ל מתנה עמש"כ בתורה והק' התו' הא תיפ"ל דא"א לנזור ע"י שליח וק' דבסוגיין מבו' דאפשר להקדיש ע"י שליח וע"כ צ"ל דיש חילוק בין מקדיש הבהמה דחל על הבהמה ובין נזירות דחל על הגברא ובה מיושב קו' רעק"א שם בגלה"ש מנדרים דהא נדרים איסור חפצא ודל"ק, שוב שמעתי דבמחנה אפרים (שלוחין סי' ז') הק' מסוגי' דתמורה ודחה דשם הרי השליח מקדיש בהמה של השליח ואינה ראי' לשליחות בכל דוכתא, ובעיקר ד' התוס' שם בנזיר צריך להבין מה שתימצו דכיון שאחרים יכולים להביא קרבנות תחתיו נחשב כאילו כל המעשה יכול לעשות ע"י שליח וצ"ב מה זה שיק' לנזירות ועוד מנ"ל דלא מהני שליחות, ויתכן דכאן אין התנאי בקבלת הנזירות דאין נזירות לחצאין רק בקיום הנזירות שאין רוצה לקיים רק מיין ולא מטומאת מת וע"ז תי' דקיום הנזירות מצינו ע"י שליח בקרבנות אבל קבלת הנזירות ודאי אפשר ע"י שליח ואפשר לעשות תנאי ומיושב סוגי' דתמורה וקו' רע"א ז"ל וצ"ע, וע"ע ירו' ריש תרומות מהו שיביא (קטן) קרבן זיבה וקרבן צרעת ומסיק פשיטא שמביא מהו שיעשה בהן שליח והנה אם ר"ל להפריש קרבן עבור אחר יהי' ראי' מכאן שאפשר להפריש קרבן ע"י שליח ואם הכונה שהוא כהן ולהקריב קרבן וכמ"ד הני כהני שלוחי דידן הרי קטן אינו ראוי לעבודה ואולי לשחיטת הזבח והגדול עומד על גביו.

(שיח השדה ה"ג תמורה ודרך אמונה פ"ד מתרומות ה"ב בה"ל ד"ה והקטן)

עניני ימי בין המצרים

חודש תמוז לעומת אב

'תמוז' הוא שם של עבודה זרה כדכתיב ביחזקאל (פ"ח י"ד) 'והנה שם הנשים מבכות את התמוז' הטעם שנקרא החודש בשם זה, כי ב"ז בתמוז הועמד צלם בהיכל כדתנן בתענית (כ"ו ע"ב), אבל 'אב' הוא לשון תנחומים כדכתיב יתומים היינו ואין אב וכתוב כאיש אשר אמו תנחמנו ואומר נחמו נחמו עמי, הרי שההורים מנחמים את הבנים. ויהי רצון שהמקום ינחמנו במהרה (רשימות מכתב יד).

מדוע לא נזכר חורבן הבית במגילת איכה

הנה במגילת איכה יש אריכות גדולה על ענייני הצרות שאירעו לישראל, ואילו על החורבן עצמו כמעט שלא נזכר. וי"ל דאיתא במדרש (ב"ר פרשה מ"ב, ג) דכל מקום שכתוב 'והיה' הוא לשון שמחה, ומקשה המדרש 'הכתיב (ירמיה לח) והיה כאשר נלכדה ירושלים, אמר להם עוד היא שמחה שבו ביום נטלו ישראל אופכי על עונותיהם דאמר רבי שמואל ב"ג אופכי גדולה נטלו ישראל על עונותיהם ביום שחרב בית המקדש שנאמר תם עונך בת ציון וגו'. הרי מהמדרש, כי חורבן הבית עצמו היה בו טובה שנמחלו עונותיהם של ישראל וגם ששפך חמתו על העצים ועל האבנים, וממילא לכן לא האריך בה, ורק הצרות שבאו כתוצאה מכך הם היו לרעה. ועיין עוד בתוס' קדושין (לא, ב) ד"ה מזמור לאסף ולא קינה לאסף.

איך נתנבא ירמיהו על הצרות מתוך שמחה

ולפי זה ביאר רבינו עוד, מה שמעירים המפרשים, הלא אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה (שבת ל' ע"ב) ואיך התנבא ירמיהו כל הצרות העתידות לבוא והרי מסתבר שלא היה שרוי אז בשמחה, ולפי הנ"ל יש לומר כי אמנם הצרות הם קשות אך לבסוף ימחלו להם העוונות על ידי הצרות. בפעם אחרת הוסיף רבינו ליישב, כי יתכן שמספיק מה שהתחלת הנבואה היתה בשמחה ובעת קבלת הנבואה היה בשמחה, ואמנם כששמע את הצרות נתעצב אך כיון שהתחיל להתנבא שוב אינו פוסק.

ברכת שהחיינו

כתב רבינו בספרו נחל איתן (סימן ה' ס"ב סק"ח) בשם תוס' בסוכה מ"ו א' שאין מברכים שהחיינו אלא על מצוה שיש בה שמחה, וזה גם הטעם שאפילו שבכל המגילות מברכים שהחיינו אבל בקריאה של מגילת איכה אין מברכים לפני שהחיינו כי אין מברכים שהחיינו על פורענות.

נגינות ערב תשעה באב שחל בשבת

אמרו במדרש איכה פרשה ג' פיסקא ה' על הפסוק בתהילים 'שיחו בי יושבי שער' - אלו ישראל שהם יושבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ונגינות 'שותי שכר' מאחר שהן יושבין ואוכלין ושותין ומשתכרין בסעודת תשעה באב יושבין וקוראים קינות ונהי באיכה וכו'. ושאל רבינו היכן מצינו שישיראל משתכרין בסעודת ט' באב, אדרבה הלא הכל יודעים את ההלכה כי בסעודה המפסקת אוכלים שני תבשילין וביצה באפר ולא יותר. ויש לומר שזה הולך על ט"ב שחל בשבת, שאין צמים אלא ביום ראשון, במקרה כזה נאמר בדין (ש"ע סי' תקנ"ב ס"ו) "אם חל תשעה באב באחד בשבת, או שחל בשבת ונדחה לאחר השבת, אוכל בשר ושותה יין בסעודה המפסקת ומעלה על שלחנו אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו" ובשנה כזו יוצא משתכרים בט' באב.

(שיח הנחמה)

יפה מראה

תיקון חצות

אחד החידושים הכי לא ידועים שחידש רבינו שליט"א הוא בענין אמירת תיקון חצות.

מנהגו שליט"א במשך עשרות שנים, כשקם באשמורת הבוקר לומר בתחנונים את סדר תיקון חצות כפי שתיקנו המקובלים ז"ל. והנה העולם רגיל להבין מדברי הפוסקים ז"ל שעיקר הענין באמירת התיקון דווקא בחצות או קצת לאחריו.

אבל רבינו שליט"א חידש, וכן נוהג הרבה פעמים למעשה, שהענין לומר תיקון חצות הוא החל מחצות הלילה ועד לזמן עלות השחר (וכמדומה שפעם אמר שאפילו אחרי זה יש ענין לומר).

ולוואי ונזכה להגיע לדרגת ה"ירא שמים שהוא מיצר ודואג על החורבן" (ש"ע סימן א' ס"ג)

כל הזכויות שמורות ©

בתמונה:

תמונה נדירה ועתיקה של מרן שליט"א אחרי חצות הלילה, אחרי שאמר את ברכות התורה (הסידור מונח על הסטנדה) אומר את סדר תיקון חצות מחוברת קטנה שיצא לאור לפני יותר מיובל שנים על ידי הגה"צ רבי שריא דבילצקי זצ"ל.

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

🏠 רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

☎ 053-3145900 📠 077-2092005

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה-4310